

jaké znamenie, že - nebude niečo s tým naším Milankom?" ... „Alenka Borkovská hovorila, že ona to, dosiaľ tú knižku si kúpila a že f tej knihe to aj bolo, teda hen o tom prasknutom stole. Ktovie. Také znamenia šeljaké, šak oni sa toho držali, aj teda Milanka vac jakživ nevideli.“

A. B., nar. 1927, Priepasné 112. Zápis Z. Vanovičová 1991.

„Na Bradlo chodil rád teda odmladi. Ket prišiel na tú dovolenú nejakú, pán farár boli poluvat, s flintú išli a von s nimi a len na Bradlo najradšej tam si sadli na tú skalú a povedal: „Tato, ja keď umrem, ja budem tuto pochovaný na Bradle.“ To teda hovorili pán farár, jeho otec u nás.“

J. Č., Priepasné-U Kopeckých 108. Zápis M. Čambalová 1970. Archív SNS pri SAV č. 490/70, s. 68.

„Ket ešte študoval, tak jeho otec bol farárom na Košariskách á ten na Brezovej ten farár, jak sa menovali. Bachár nie? Ná ket študoval, jako študent bol prjdení doma a viezol ho ten forman na Brezovú. A on že tak pozrel na to Bradlo tam ot Košarisk k Brezovej a že hovorí: <<Hen na tom vřšku by som já scel byt pochovaný!>> to sa tu hovorí o nom. A potom práda, ket už zahynul, podla toho ket to hovoril, že tam scel byt pochovaný, toho tam aj pochovali. Na to Bradlo.“

J. H., 1895, Priepasné č. 171; zápis M. Čambalová, štud., júl 1970, prepis z m. p.; T. a. SNS 490/70, s. 12

Mýtizácia „zhora“:

„Radostou je takmer bez seba... Milanko sa vracia, statočného svojho syna privinie čím prv na svoje srdce a bude nevýslovne šťastná... Milanko letí, Milanko sa blíži, Milanko bude o chvíľu jej a len jej...“

Zakývala na pozdrav svojmu miláčkovi a vracia sa rýchlo do izby. Pocíti v srdci razom ostré bodnutie ako predtuchu nešťastia. Je ako smyslov pozba-vená. Radosť s nevysvetliteľným strachom mieša sa v jej dobrom srdci...“ (ZBA-VITEL 1929:4).

„A toho dňa, ako by bol pojatý predtuchou, bol smutný, ale citovejší ako inokedy“ (WEYGAND 1929:151).

„Predvídajúc blízky koniec, veľká duša generála Štefánika chcela telo svoje navrátiť vlasti na talianskych zbraniach“ (GRAZIANI 1929:296).

„Ale v podstate to bol jeho osud, aby neprežil hrdinskú dobu. Jeho úlohou bolo priviesť k životu myšlienku nového národa“ (SAUERWEIN 1929:182).

Ďalším z overovaných mýtických prvkov bola nastražená (mučenicka) smrť:

Smrť boha je prítomná v mýtoch o miznúcom bohu: v mezopotámskych mýtoch - napríklad boh Marduk, ktorý je donútený odísť, bohyne - Ištar, Innana alebo kannaánske božstvá Baal a Mot; v starovekom Egypte je nastražená smrť prítomná v mýte o zavraždenom Usirovi. V gréckej mytológii sú takými miznúcimi božstvami Dionýzos a Persefóné. V Starom zákone tento mýtický prvok nachádzame v príbehu o Samsonovi, v Novom zákone Judáš zrádca Ježiša bozkom. V osetínskom príbehu sa podarí Syrdonovi zničiť hrdinu Soslana, keď spozná jeho slabé miesto. Sigurdovi, hrdinovi germánskych mýtov, smrť nastraží Brynhilda - prehovára svojich starších bratov, aby Sigurda zabil, no oni s ním uzavreli pobratimskú prísahu, a tak mu smrť spôsobí jej mladší brat Guthorm, ten prebodne Sigurda v spánku a Sigurd po ňom vrhne svoj meč Gram. Príklady sa dajú uviesť i z „novodobejších“ mýtov - Jánošík a známa pasca nastražená vo forme hrachu, rôzne dohady o príčinách smrti M. Monroe, E. Presleyho či A. Dubčeka.

V prípade M. R. Štefánika predstavujú nepriateľa v ľudových rozprávaniach nepriateľské krajiny - Česi, Nemci, Taliani. Napríklad v nasledovnom citáte:

„Je to záhada ako zešol s toho sveta. Kolkorazy rozumujeme nat tým. Možná Česi vedeli o tom. Čítal som knihu o tom a debatujeme. Ja sám som aj posudzoval - on mal milenku, bola kráľovského rodu aj pápež snád o tom vedel. A my sme boli kaciri pre nich. Taká sprostá myšlienka ma napadla. A snat - zvezeme ho a zhodíme. Ktovie.“

Š. Č., nar. 1903, Priepasné-U Kopeckých. Zápis Z. Vanovičová 1969.

„Taký človek sa na Slovensku už nevychová. A ket sa vychová, nedajú mu pokračovať. Musí len kráčať ako oni chcú“.

A. C., nar. 1894, Priepasné U Zubákov. Zápis Z. Vanovičová 1969.

„Ket sa Štefánik z vojny vracal domov, zastrelili ho pri Vajnoroch a to tak, že z kanónov strielali na jeho počesť. On vyskočil s padákom, ale sa mu neotvoril a on sa zabel. V lietadle boli ešte dva, traja Taliani. Tí zhoreli v lietadle. Potom dali Štefánika do truhly, ale nie do hocjakej, do trojitej. Z Bratislavy ho doniesli do Myjavu vlakom, odtiaľ ho zebali do Košarísk. Z Košarísk ho na delouom podstauci niesli na Bradlo. Za jeho truhlu išiel veľký počet ľudí. Prišli hore na Bradlo, tam mal už vykopaný hrob“.

Š. K., nar. 1891, Myjava. Prepis výskumu z mag. pásky Š. Kollár, 1970.

Klasický mýtický prvok nastraženej smrti je prítomný aj v poézii:

„a padol si, kto ti ten príchod nepovolil?
Milanko, Milanko náš, povedz, kto Ťa skolil?
Však povedal by si, len keby si ustať mohol.“